

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МІЖНАРОДНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ АКМЕОЛОГІЇ**

**СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ ПРОФЕСІОНАЛА:
ПЕРСПЕКТИВИ Й РОЗВИТОК**

МАТЕРІАЛИ

VI Міжнародної науково-практичної конференції

24-25 березня 2017 року

Одеса
ОДУВС
2017

УДК 371.134
ББК 74.00
С76

Статті друкуються в авторському варіанті.
Оргкомітет дозволив собі лише скорочення
статей, які суттєво перевищували пропоновані обсяги

С76 **Становлення** особистості професіонала: перспективи й
розвиток : матеріали VI міжнар. наук.-практ. конф., м. Одеса, 24-
25 березня 2017 р. — Одеса : ОДУВС, 2017. — 128 с.

УДК 371.134
ББК 74.00

СЕКЦІЯ 3
ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ
СОЦІОНОМІЧНОГО ПРОФІЛЮ

Керівник секції: Яковенко С. І. професор кафедри психології та педагогіки факультету №3 ОДУВС,
доктор психологічних наук, професор
Секретар: Прудка Л.М. кандидат психологічних наук,
доцент кафедри психології та педагогіки факультету №3 ОДУВС

ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ТОЛЕРАНТНОСТІ ПРАВООХОРОНЦЯ

*Тягнирядно Є. В.,
к.п.н., доцент, професор кафедри українознавства
Одеського державного університету внутрішніх справ*

BUILDING A CULTURE OF TOLERANCE LAW ENFORCEMENT OFFICERS

*Тягнирядно Е. V.,
PhD, associate professor, professor of Ukrainian Studies
Odessa State University of Internal Affairs*

Як свідчить політична практика багатьох країн світу, встановленню толерантних відносин у суспільстві заважають нестача політичної волі, недосконалість законодавства, відсутність стратегії і конкретних дій з боку держав, а також збереження расистських переконань і негативних стереотипів. Сьогодні, як ніколи, стає очевидним, що мир і злагода у сучасному співіснуванні можуть бути досягнені і збережені не за допомогою зброї та конфліктів, а шляхом налагодження взаємовідносин між людьми на основі етичних, моральних і культурних норм [4]. З втіленням ідей Загальної декларації прав людини, толерантності пов'язують надії на виживання людства в новому столітті.

Поняття толерантності формувалося протягом століть і цей процес продовжується і сьогодні. Але чого саме сьогодні ми переймаємося проблемами толерантності та ксенофобії? Яке, наприклад, Україна має відношення до таких явищ? На жаль, час змінює реалії, вносить корективи в життя як окремої людини, так і суспільства в цілому. Свідомість тих, хто народився після «розвинутого соціалізму», формувалася і програмувалася іншими життєвими і моральними цінностями [5; 6].

Всім нам слід звернути увагу в першу чергу на духовні і моральні проблеми розвитку нації, зокрема і у виховному процесі в інституті: національну самосвідомість, толерантність, формування суспільної та індивідуальної моралі, які витіснила мораль ринкових відносин. Те, що колись здавалося ганебним, нині може викликати схвалення. І гасла на кшталт «Україна – для українців» далеко не в усіх викликають обурення – навіть навпаки: в деякого пробуджують «патріотичні» почуття.

Гострота проблеми визначається за трьома критеріями: систематичністю, брутальністю та безкарністю порушень. Не будемо перебільшувати гострість і систематичність таких проблем, але і заперечувати процес їх виникнення та існування теж не будемо [7].

За визначенням, яке надається в Декларації принципів толерантності (підписана 16 листопада 1995 року в Парижі 185 державами, членами ЮНЕСКО), толерантність визначається як «повага, прийняття та правильне розуміння багатого різноманіття культур нашого світу, форм само вираження і способів прояви людської індивідуальності» [3].

Це визначення передбачає терпиме ставлення до інших національностей, рас, кольору шкіри, статі, сексуальної орієнтації, віку, інвалідності, мови, релігії, політичним або іншим думкам, національному або соціальному походженню тощо [8].

З часів Канта ми знаємо, що осмислити проблему можна, якщо чітко окреслити її межу, визначив горизонти та зміст. Демаркація проблеми толерантності – завдання досить актуальне. Розподіл думок тих, хто про неї пише і говорить, досить великий. А саме трактування поняття толерантності інколи має агресивний зміст, особливо на термінологічному рівні.

Для коректного вживання терміну толерантність необхідно знати його семантику. Поняття толерантності (від лат. “несу”, “витримую”, “терплю”) не можна змішувати з поняттям терпимості, яке в повній мірі не відображає поняття толерантності, але може набувати протилежного смислу. Дієслово терпіти має негативний окрас, тому що передбачає в своїй основі лише зовнішнє втримання свого відношення. Терпіти – означає допускати, миритися з існуванням чогось або когось [9]. Історично та традиційно більше вживалося поняття терпимості як на побутовому рівні, так і в офіційних документах (міжнародні правові документи ООН, Ради Європи) в галузі прав і свобод громадян, на рівні лексики сучасних політичних діячів. І навпаки, толерантність означає активне ставлення, яке формується на основі визнання універсальних прав і основних свобод людини. Тому можна погодитися, що толерантність – це визнання і повага інших поглядів, переконань, традицій, стилів і практик життя без внутрішнього погодження з ними, а терпимість може обмежуватися і зовнішньою реакцією (стриманістю, наприклад), тоді, коли для толерантності необхідним є більш глибокий сенс у вигляді прийняття відмінностей [10].

Якщо говорити про толерантність в узагальнюючому плані, то слід підкреслити, що вона – виразник якості культури (моральної, правової, політичної) кожного суспільства, кожного громадянина, незважаючи на вік, стать, етнічну, расову або релігійну належність.

Толерантність може мати різні форми: особисту, суспільну (відображення у моралі, суспільній психології, свідомості), державну (відображення у законодавстві, політичній практиці) [11]. Основний постулат толерантної культури – правильне віросповідання кожним громадянином, кожною соціальною групою, суспільством вільно обраних моральних, соціально-політичних, світоглядних переваг і передбачає лояльне, терпиме, поважливе ставлення до вибору інших. Але толерантність при всьому її суспільному розумінні і значенні сьогодні – це явно не те, чого ми бажали б для себе та оточуючих. Особі потрібно, щоб їй не лише з необхідністю дозволяли бути собою, але і визнавали її гідність, цінували її самобутні прояви, їй необхідні повага, співчуття та любов. Толерантне ставлення не може замінити цього всього, але його основне призначення – створити умови та забезпечити людям можливість жити разом навіть за відсутності вказаних моральних чинників [12].

Зараз існує декілька точок зору на зміст толерантності. Толерантність як байдужість, що передбачає існування думок, істинності яких ніколи не буде доведена (релігійні погляди, специфічні цінності різних культур, особливі етнічні вірування та переконання тощо). Толерантність як неможливість взаєморозуміння, що обмежує прояв терпимості тільки повагою до іншого, якого неможливо зрозуміти і з яким неможливо взаємодіяти. Толерантність як поблажливість, яка передбачає привілейоване у свідомості людини положення своєї власної культури, тому всі інші оцінюються як більш слабкі: їх можна терпіти, але при цьому одночасно і зневажати. Толерантність як терпимість на основі розширення власного досвіду та критичний діалог, які дозволяють не тільки поважати чужу позицію, але і змінювати її в результаті критичного діалогу.

У 90-ті роки ХХ століття нетерпимість набуває характеру прямого відношення до політики і трактується як загроза миру і безпеці. Правозахисники виступають з позиції трактування толерантності, насамперед як подолання всіх форм расизму і расової дискримінації. Окремі автори вважають, що нетерпимість та дискримінація, засновані на ознаках раси, кольору шкіри, національного або етнічного походження, в сучасному суспільстві виражається найбільш яскравіше.

Таким чином, визнання толерантності у широкому сенсі є умовою ефективної боротьби з ксенофобією та расизмом, бо громадянські, політичні та економічні права людини тісно пов'язані з соціальними та культурними правами. Наприклад, толерантне ставлення до видимих відмінностей (у світовій практиці використовується термін візуальна меншість) означає неможливість порушення прав за зовнішньою ознакою, як інколи щодо вихідців з Кавказу (фейс-контроль у метро тощо).

Існує точка зору, що толерантність – це ще і терпимість до всього «інакшого» та необхідність освічувати суспільство, виховувати терпимість і повагу, знищувати психологічні бар'єри, які сприяють виникненню різного роду фобій. На наш погляд, ця точка зору щодо визначення змісту поняття та завдань толерантності є найбільш актуальною з точки зору сьогодення, тому що в її основі лежить поняття людської гідності та прагнення довести до суспільства, зокрема і професійного співтовариства ОВС, необхідність формування культури толерантності [12].

Необхідно також наголосити, що проблема толерантності може бути розглянута з різних боків: як філософсько-етична норма, як принцип взаємовідносин між послідовниками різних концепцій, переконань і вірувань, як метод соціально-політичних рішень і дій, як важлива риса нового напрямку виховання – міжнародного. Слід дещо сказати і про конкретну підсистему суспільства та роль в ній толерантності.

Толерантність в політичній сфері.

Сучасна демократична держава забезпечує дотримання прав і свобод людини, підтримує в суспільстві плюралістичний баланс. Таку державу можна назвати толерантною. Але коли плюралістичний баланс суспільства переживає кризу, держава повинна втрутитися і знайти шляхи того, щоб всі його громадяни виконували загальні “правила гри”. Толерантність – одне з таких правил, і без останніх, які створюють їй системну підтримку, “працювати” не може. Слід підкреслити, що демократія багата на компроміси, але сама вона не може бути предметом компромісу. Її базові цінності та ідеали складають те, що називають громадянською релігією, світською сакральністю. Тому світська демократична держава повинна захищати ці базові цінності усіма законними засобами.

На сьогодні демократія – найбільш динамічна культура буття, але вона теж не без недоліків і протиріч. Тому демократичній державі необхідно витримувати стратегічну установку на створення і підтримку умов формування толерантної суспільної атмосфери.

У сучасному глобальному суспільстві окремі демократичні норми (наприклад, права людини) виходять за межі національного суверенітету. Їх захист – справа всього міжнародного співтовариства.

Толерантної демократичної держави не існує без толерантних громадян, тим паче, що саме народ – кінцеве джерело її влади і суверенітету. Для держави толерантність ідентифікується як принцип керівництва і засіб управління, для народу – як громадянська добродійність, один із показників його політичної культури. В даному випадку добродійність – це свідоме і добровільне слідування толерантності як благу та громадянському обов'язку.

Існує точка зору, що принцип толерантності необхідно кодифікувати як цивільно-правову норму, і тільки за допомогою такої правової легітимації толерантність може стати передумовою діалогу культур і набуде характер моральної норми. Дійсно, і не треба доводити, що в сучасному суспільстві правові норми – найбільш ефективний інструментарій регулювання взаємовідносин між людьми. Що викликає сумнів? Толерантність, як ми підкреслювали, є продуктом вільного вибору людини, а право обов'язково передбачає в своїй структурі примусові засоби впливу.

В такому випадку виникає питання – а чи можна примусити людину до свободи? В умовах, коли питання толерантності починають виходити на перший план, очевидно, що існує перспектива руху від толерантності до права. В самій толерантності можуть сформуватися норми права. Приклад – одностатеві шлюби в деяких країнах. Спочатку це явище (відхилення від вікових традицій) було сприйнято толерантною громадською думкою. А коли суттєві

протиріччя щодо одностатевих шлюбів пом'якшилися до відмінностей у точках зору, склалася воля більшості, яка потім і оформилася у відповідний закон.

На наш погляд, у проблемі толерантності все ж більше морально-етичного начала. В будь-якому випадку (схвалення або засудження) толерантність має свій вихідний моральний сенс, тому що має характер моральної цінності. Але складність морального змісту толерантності полягає в тому, що вона вимагає моральної поваги вибору іншого, але як тоді бути зі своєю власною позицією? У протиріччя вступають досить важливі етичні поняття: повага і самоповага (поважати людину не тільки іншу, але і себе).

Висновки. Необхідні свідомість, у першу чергу, а потім емоції, почуття і воля людини, яка претендує на толерантність, або ще – обміркований вибір на основі аргументів. Таким чином, толерантність не дозволяє сіяти ворожнечу, ламати тенденції формування ланцюжка: відмінності – виключення. Вона – не тільки моральний обов'язок, але політична і правова потреба. Толерантність – це добродійність, за допомогою якої можливе досягнення миру і сприяння заміні культури війни культурою миру. Толерантність – це ще й питання про те, як при глибоких відмінностях в положенні, статусі, інтересах, поглядах люди можуть влаштувати спільне життя. Врахування цих аспектів і вирішення поставлених завдань дозволить нам формувати культуру толерантності як всього суспільства, так і правоохоронців зокрема.

Література:

1. Асмолов А.Г. О смыслах понятия «толерантность» / Асмолов А.Г., Солдатова Г.У., Шайгерова Л.А. // Век толерантности: [научно- публицистический вестник]. – М., МГУ, 2001. – С. 8-18;
2. Вебер А.Б. Толерантность в глобальном измерении / Вебер А.Б. // Доклад на симпозиуме «Публичная сфера и культура толерантности: общие проблемы и российская специфика» 9 апреля 2002 г. – М., 2002;
3. Декларация принципов толерантности // Век толерантности: [научно-публицистический вестник]. М., МГУ, 2001, С. 131-137;
4. Золотухин В.М. Толерантность. – Кемерово, 2001;
5. Ильинская С. Толерантность как принцип политического действия: история, теория, практика / Ильинская С. – М.: Праксис, 2008;
6. Лекторский В.А. О толерантности / Лекторский В.А. // Философские науки. – 1997. – №3-4. – С. 14-18;
7. Толерантность / общ.ред. М. П. Мчедлова. – М., 2003;
8. Толерантность и согласие / под ред. Тишкова В.А., Солдатовой Г.У. – М., 1996;
9. Риэрдон Бетти. Толерантность – дорога к миру / Риэрдон Бетти. – М., 2001. – С. 262;
10. Права человека. Толерантность. Культура мира // Документы. – М.: МШПЧ, 2002.
11. Солдатова Г.У. Толерантность и интолерантность – две грани межэтнического взаимодействия / Солдатова Г. У. // Век толерантности: [научно-публицистический вестник]. – М., МГУ, 2001. – С. 90-100;
12. Уолцер М. О терпимости / Уолцер М. – М., 2000.

СЕКЦІЯ 3
ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ
ФАХІВЦІВ СОЦІОНОМІЧНОГО ПРОФІЛЮ

Тягнирядно Є. В. ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ТОЛЕРАНТНОСТІ ПРАВООХОРОНЦЯ Tyahnyriadno E. V. BUILDING A CULTURE OF TOLERANCE LAW ENFORCEMENT OFFICERS	71
Лапшинська Н. Б., Пасько О. М. КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ СУДДІ Lapshynska N. B., Pasko O. M. COMMUNICATIVE COMPETENCE OF JUDGES	73
Іщук Б. М., Добровольська О. О. ПРОФЕСІОНАЛ ПОЛІЦІЇ – ЯКИЙ ВІН? Ishchuk B. M., Dobrovolskaya O. O. PROFESSIONAL POLICE – WHAT IS IT?.....	75
Давидова О. В. ПРОФЕСІЙНА ПСИХОЛОГІЧНА ПІДГОТОВКА КАНДИДАТІВ НА СЛУЖБУ В ПІДРОЗДІЛІ СПЕЦІАЛЬНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ Davydova O. PROFESSIONAL PSYCHOLOGICAL PREPARATION OF CANDIDATES TO SERVE IN THE SPECIAL PURPOSE UNIT OF THE NATIONAL POLICE	76
Галустьян О. А., Захаренко Л. М., Юрченко-Шеховцова Т. І. ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ЖИТТЄВИХ ЦІННОСТЕЙ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ МОТИВАЦІЇ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ Galustyan E., Zakharenko L., Yurchenko Shekhovtsova T. THE RELATIONSHIP OF PROFESSIONAL VALUES AND MOTIVATION OF POLICE	77
Меркулова Ю. В. МЕДІАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ АДВОКАТА ПРИ ВИРШЕННІ ЮРИДИЧНИХ КОНФЛІКТІВ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ Merkulova Y. V. THE MEDIATION LAWYER COMPETENCE IN SOLVING LEGAL C ONFLICTS IN CRIMINAL PROCEEDINGS	79
Бартенева І. О. АКСІОЛОГІЧНИЙ КОМПОНЕНТ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ВЧИТЕЛЯ Barteneva I. A. THE AXIOLOGICAL COMPONENT OF PROFESSIONAL-PEDAGOGIC CULTURE A TEACHER.....	81
Мілорадова Н. Е., Макарова О. П. РОЛЬ ІНСТИТУТУ КУРАТОРІВ В ПРОЦЕСІ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ НА ЕТАПІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ Miloradova N. E., Makarova E. P. THE ROLE OF THE INSTITUTE OF CURATORS IN THE DEVELOPMENT OF PROFESSIONAL IDENTITY DURING THE PROFESSIONAL TRAINING OF POLICE OFFICERS	82
Прудка Л. М., Саруханян Д. А. ВПЛИВ ЕМОЦІЙНОГО СТАНУ СЛІДЧОГО НА ВИКОНАННЯ ПОКЛАДЕНИХ НА НЬОГО СЛУЖБОВИХ ЗАВДАНЬ Prudka L., Sarukhanyan D. THE IMPACT OF EMOTIONAL STATE INVESTIGATOR ON THE PERFORMANCE OF THEIR OFFICIAL TASKS	84
Прудка Л. М., Матвієнко О. В. РЕГРЕСИВНИЙ РОЗВИТОК КЕРІВНИКА ПІДРОЗДІЛУ ПОЛІЦІЇ Prudka L., Matvienko A. A REGRESSIVE DEVELOPMENT OF THE HEAD OF THE POLICE	85